

OSA 1

Melonia meilläkin? – Eksoottisina pidettyjen kasvien viljely onnistuu myös kotimaassa

Ilmastonmuutoksen myötä kasvikset ja hedelmät, joiden kasvatus on Suomessa ollut harvinaista, ovat alkaneet menestyä jopa avomaalla. Niiden tunnettuus ja käyttö on kuitenkin vielä vähäistä. Maa- ja kotitalousnaisten Keskuksen vuoden 2022 aikana toteutettavassa Melonia meilläkin? -hankkeessa on tarkoitus tehdä näitä useimmille vielä tuntemattomia kasviksia tunnetuksi, jakaa tietoa viljelystä ja kannustaa niiden käyttöön. Näitä kasviksia ovat esimerkiksi munakoiso, latva-artisokka, monenlaiset kurpitsat, melonit ja paprikat.

“Tarkoituksena on, että kokeillaan uusia pitkän kasvukauden kasveja. Suomen ilmasto on lämmennyt jo sen verran, että nyt voi kokeilla kasvattaa myös herkempiäkin kasveja”, kertoo Kotitarveviljelyn kehittäminen -hankkeen hankevetäjä **Riitta Peräinen** Keski-Suomen Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry:stä.

Monet kasveista ovat olleet Suomessa viljelyssä jo pitkään, jopa 1920-luvulta saakka, mutta nyt niillä on paremmat edellytykset tuottaa enemmän satoa. Ilmaston lämpenemisen lisäksi edellytyksiä parantaa myös se, että lajikkeet ovat kehittyneempiä kuin ennen. Sään ääri-ilmiöiden vuoksi kasveja tulee kuitenkin suojata sekä keväällä että syksyllä.

“Kevät ja syksy pitenevät noin 1,5 kuukaudella, mutta yöpakkasia saattaa esiintyä vielä toukokuussa tai aikaisin syksyllä. Kasveja on siis syytä esikasvattaa ja suojata niin keväisin kuin syksyisin”, kertoo Peräinen.

Vesimeloni kasvaa mainiosti myös Suomessa

Vesimelonit (*Citrullus lanatus*) ovat varsin uusia viljelykasveja Suomessa, sillä ne ovat perinteisesti vaatineet paljon lämpöä kasvukauden aikana. Nyt myyntiin on tullut pohjoisiin oloihin soveltuvia nopeita lajikkeita, joiden koko jää usein pienehköksi, mutta maku on sitäkin aromikkaampi.

“Vesimelonin kasvatus on lisääntynyt kotipuutarhureiden keskuudessa. Sosiaalisessa mediassa jaetaan paljon kokemuksia sen kasvatuksesta ja myös runsaista sadoista”, kertoo Riitta Peräinen.

Vesimelonien siemenet itävät nopeasti lämpimässä ja niiden on hyvä kasvaa sirkkalehtivaiheenkin jälkeen noin kuukauden verran lämpimässä. Esikasvatus aloitetaan toukokuussa ja taimet siirretään ulos vasta, kun yölämpötilat ovat lähellä 10 astetta.

“Vesimeloni hyötyy avomaalla katteista varsinkin alkukesän aikana. Keväällä pieni lisälämpö ei ole myöskään haitaksi, jos toivoo saavansa kasvun hyvään alkuun”, kertoo Peräinen.

Kasvupaikaksi sopii lämmin ja aurinkoinen etelärinne tai esimerkiksi kasvihuone. Aluksi kasvi on pensova, mutta tarvitsee myöhemmin reilusti tilaa, sillä versot voivat kasvaa metrien mittaisiksi. Niitä voi karsia ja varsinkin loppukesästä karsimisen avulla voidaan keskittää kasvin voimavarat hedelmien kypsyttämiseen. Maassa olevien hedelmien alle on myös hyvä asettaa esimerkiksi laudanpala eristämään ne mullasta. Riippuvat hedelmät tulee taas tukea verkolla.

Vesimelonit viihtyvät hyvin ravinteikkaassa ja tasaisen kostealla kasvupaikalla. Kasvuun lähdön jälkeen ne kestävät kohtuullisen hyvin kuivuutta. Kauden aikana on hyvä lannoittaa kasveja kasteluliuksella parin viikon välein.

“Alkukesän kastelun ja lannoituksen avulla varmistetaan hyvä kasvuunlähtö, mutta tämän jälkeen kasvi selviää melko hyvin kuivuudestakin”, ohjeistaa Peräinen.

Melonit voidaan korjata heti, kun ne ovat kasvaneet täysikasvuiseksi eli noin pienen lapsen pään kokoisiksi. Kukinnasta satoon kestää noin puolitoista kuukautta, joten loppukesällä kasvit kannattaa suojata kylmältä sadon varmistamiseksi. Kuori kumahtaa sopivasti, kun hedelmä on kypsä. Vesimelonit säilyvät viileässä usean viikon. Jos ulkoilma laskee alle kymmenen asteen, voi raakileet ottaa kypsymään huoneenlämpöön niin sanotusti jälkikypsytykseen.

“Vesimeloni sisältää nimensä mukaisesti paljon vettä, mutta siinä on myös paljon kuitua ja ravinteita”, kertoo Peräinen.

Sugar Baby on lajike, josta vesimelonin kasvatus kannattaa aloittaa. Kaupan vesimelonista ei kannata ottaa siementä, sillä siinä voi tulla mukana kasvitauteja. Suurin osa kaupassa myytävistä meloneista on myös ulkomailta tuotuja, joten niiden kasvukausi on pidempi kuin suomalaisten lajikkeiden.

“Melonia voi kasvattaa myös ruukussa, mutta ruukun tulisi olla tilavuudeltaan vähintään 15–20 litraa. Ruukussa kasvatettuna ja pystyyn tuettuna kasvi vie hyvin vähän tilaa”, kertoo Peräinen.

Kurpitsoita riittää moneen makuun ja tarpeeseen

Kurpitsat (*Cucurbita pepo*) on monipuolinen kurkkukasveihin kuuluva kasvisuku, josta riittää ruokaa niin vatsalle kuin silmille. Nämä lämmössä ja ravinteikkaassa maassa viihtyvät kasvit ovat uusien kasvien kokeilijoille varsinainen aarrearkku. Lajikkeita on satoja ja ne voidaan ryhmitellä kesä-, koriste-, spaghetti- ja talvikurpitsoihin. Perustyyppenä ovat pehmeäkuoriset kesäkurpitsat ja varastoitavat kovakuoriset talvikurpitsat. Jättikurpitsojen kasvatus on myös suosittu harrastus, jonka pohjalta on perustettu Suomen jättikasviyhdistys.

“Kurpitsat ovat erittäin monikäyttöisiä ja varastoitavissa usean kuukauden ajan. Kesäkurpitsat säilyvät jääkaapissa hyvin pari kolme viikkoa, kun taas kovakuorisia lajikkeita voidaan säilyttää ilmastossa ja viileässä paikassa kuukausia”, kertoo Riitta Peräinen.

Kurpitsat ovat nopeakasvuisia, mutta vaativat toisaalta pitkän lämpimän kasvukauden, jonka vuoksi ne kannattaa idättää ja esikasvattaa huhti-toukokuussa lämpimässä ja valoisassa tilassa. Voimakasvuisina ne voidaan viedä kasvamaan ulos lämpimälle paikalle harsojen alle, kun yölämpötila pysyy viiden asteen yläpuolella. Herkät taimet kaipaavat sitä ennen noin viikon karaisujakson, jonka aikana ne totutetaan pikkuhiljaa ulko-olosuhteisiin.

“Esikasvatusaika on tarpeen, mutta kesäkurpitsalla se ei ole mitenkään välttämätön ainakaan Etelä-Suomessa, jossa sen voi kylvää suoraan maahan”, kertoo Peräinen.

Kasvupaikaksi valitaan ravinteikas, mielellään kuohkea maa. Kompostilisäys istutusvaiheessa auttaa kasveja lähtemään kasvuun. Kasvia lannoitetaan kasvukaudella mielellään liukoisilla lannoitteilla hyvän kasvun aikaansaamiseksi. Liian voimakas typpilannoitus voi turhaan lisätä versojen kasvua, jolloin sato jää vähäiseksi.

“Lämmin ja aurinkoinen paikka on kurpitsalle sopivin, mutta kuivuudesta ne eivät pidä. Hyvin lannoitettu maa kasvattaa isoimmat kurpitsat”, muistuttaa Peräinen.

Kasvupaikalla on myös hyvä olla reilusti tilaa, sillä kasvin isot lehdet ja luikertelevat versot tukahduttavat alleen muita kasveja. Kurpitsat sopivat myös kasvihuoneisiin, jossa niiden versoja voidaan ohjata ylöspäin.

Kesäkurpitsat voidaan korjata jopa kukkivina raakileina ja niiden ei suositella kasvavan yli 15 senttimetriä pitkäksi, koska silloin mallon mehukkuus vähenee. Talvikurpitsat taas kerätään, kun niiden kuori kovettuu tai kasvu päättyy. Viimeiset hedelmät kerätään syyshallojen tultua.

“Kun kerää kurpitsat pieninä, saa lukumääräisesti enemmän satoa. Jos kurpitsat kasvattaa hyvin isoiksi, saattaa heikentää uusien kurpitsojen kasvumahdollisuuksia”, kertoo Riitta Peräinen.

Maissi on kasvimaan komea kuningas

Maissit (*Zea mays*) ovat Etelä-Amerikasta kotoisin olevia heinäkasveja, jotka ovat vuosituhansien ajan olleet monien kansojen pääsääntöistä ravintoa. Lajikkeita on olemassa tuhansia: osa niistä on hyvinkin pienikokoisia ja tummalehtisiä, jolloin ne ovat erityisen näyttäviä. Niin sanotuissa intiaanimaisseissa taas saman tähkän jyvät voivat olla eri värisiä. Perinteisen sokerimaissin jyvät ovat aina keltaisia.

“Suomessa kasvatettaviksi lajikkeiksi kannattaa valita nopeakasvuisia sokerimaissilajikkeita. Ne sopeutuvat parhaiten Suomen oloihin”, vinkkaa Riitta Peräinen.

Maissin taimet kannattaa esikasvattaa huhti-toukokuusta alkaen, jolloin itämiseen kylmässä maassa ei kulu aikaa, ja taimet pääsevät näin nopeaan kasvuvauhtiin avomaalle siirrettäessä. Maissi menestyy hyvin eteläisessä Suomessa lämpimillä kasvupaikoilla. Sen taimet voidaan istuttaa ulos hallojen väistyttyä ja maan lämmentyessä.

“Maissi sopii hyvin kumppanuuskasviksi pavuille ja kurpitsoille. Kasvatetaan siis ensin kurpitsaa, joka varjostaa maata paahteelta ja kuivumiselta, ja sen jälkeen istutetaan väleihin maissia. Pavut voivat taas kasvaa pitkin maissia”, selittää Peräinen.

Paras kasvupaikka on aurinkoinen tai puoliaurinkoinen. Yleensä kasvit ovat terveitä ja siten helppohoitoisia. Ne tarvitsevat hyvän peruslannoituksen, mutta hoitavat tämän jälkeen itse itsensä. Kasvualustan on hyvä olla multava ja hyvin kosteutta varastoiva. Kuivassa paikassa maissit kärsivät kookkaina kasveina helposti vedenpuutteesta. Erityisesti kasvihuoneviljelijän kannattaa varautua siihen, että maissit voivat kasvaa yli kaksimetrisiksi.

Parhaimmillaan tuulipölytteiset maissit tuottavat usean tähkän yhteen kasviin. Jos kasvit ovat tuulettomassa paikassa, on niitä hyvä liikutella, jotta tähkistä kehittyy tasaisen suuria. Kasvihuoneessa kasvattaessa on myös hyvä huomioida, että pölytysapu on tarpeen, sillä maissi on tuulipölytteinen.

“Pölytys tehdään niin, että maissin vartta huiskutetaan, jolloin siitepölyä lentelee ympäriinsä ja sitä tippuu lehtihankoihin”, ohjeistaa Peräinen.

Maissin tähkät korjataan, kun tähkän ulkopuoliset heteet alkavat kuivua ja käsin tunnustelemalla tähkä on paksu koko mitaltaan. Tähkät säilyvät jääkaapissa parhaiten suojuslehtien kera muovisiin pakattuina, mutta maissin makeus vähenee varastoinnin aikana, joten ne ovat parhaimmillaan juuri korjattuina.

“Maissi on helppokäyttöinen ja parhaimmillaan tuoreena. Se maistuu myös keitetynä ja grillattuna. Osa tähkistä saattaa jäädä pieneksi, jolloin ne voi käyttää minimaissin tavoin”, opastaa Peräinen.